

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Nasjonalstatens suverenitet og dens
menneskelige konsekvenser

The Sovereignty of the Nation-State and its
Human Consequences

Andrea Vågen

Kandidatnummer: 321

Sosiologi – ungdomssosiologi

Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap

Veileder: Lars Edvin Gjelstad

25/05/2020

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1

Sammendrag

Det som i dag hylles som en global og grenseløs verden, med en gradvis avvikling av innreisevisum og opprettelsen av flere passfrie soner – er goder som kun er innrettet for en liten andel av verdens befolkning. Moderne samfunn er preget av en motsetning mellom det moralske presset til å hjelpe flyktninger som søker beskyttelse og statens behov for å hevde suverenitet. For å gjøre dette må de opprettholde grenser mellom statsborgere og ikke-statsborgere; begge ved deres fysiske grenser og blant mennesker innenfor disse grensene. Denne utviklingen har vært karakterisert av innføring av ulike overvåkningsmetoder på grensene og territoriene til nasjonalstatene.

Abstract

A new global and borderless world is celebrated today with the gradual dismantling of entry visas and the creation of passport-free zones. These are benefits that are only meant for a small portion of the world's population. Modern societies are characterized by a contradiction between the moral pressures to help refugees that are seeking protection and the states' need to assert sovereignty. In order to do so, they must maintain a distinction between citizens and non-citizens, both at their physical borders and the social creation of boundaries between ethnicity and religion. This development has been characterized by the introduction of various surveillance methods on the borders and territories of the nation-states.

Innhold

1	Innledning	4
1.1	Introduksjon	4
1.1.1	Min tilnærming	5
1.1.2	Sosiologisk relevans	5
1.1.3	Metodisk tilnærming	6
2	Teori	7
2.1	Transformasjon av statlig suverenitet i en ny global verden	7
2.2	Stat og nasjonalstat	8
2.3	Statsborgerskapet – tilhørighetens politikk	9
2.4	Grenser og opprettholdelsen av disse	10
3	Flyktning i en global verden	12
3.1	Zygmunt Bauman: Flyktninger i den flytende moderniteten	12
3.2	Everett Stonequist: Det marginale mennesket	13
3.3	Howard Becker: Outsiders	14
3.4	Didier Fassin: Borders and Boundaries	14
3.5	Flyktningkrisen i Middelhavet – suverenitet i endring?	16
3.6	Flyktningleiren	18
	Konklusjon	19
	Litteratur	21
	Egen litteratur	21

1 Innledning

1.1 Introduksjon

Det er for øyeblikket 70,8 millioner mennesker rundt om i verden som er blitt tvunget fra hjemmene sine, og blant dem er 25,9 millioner flyktninger (UNHCR, 2020). Det er også millioner av statsløse som har blitt nektet statsborgerskap og tilgang til grunnleggende rettigheter som utdanning, helsetjenester, sysselsetting og bevegelsesfrihet (UNHCR, 2020). I tillegg med en oppbygging av en «vegg rundt vesten», med restriktiv og undertrykkende innvandringspolitikk, har det resultert i en massiv produksjon av «fremmede» i Europa (Fassin, 2011). Selv om tanken bak tidlig innvandring handlet om sosial og økonomisk inkludering av migranter, ble etniske og religiøse forskjeller fremhevet – noe som bidro til vold og diskriminering. Denne «oppblomstringen av rase» førte til fremmedgjøring og stigmatisering av minoriteter, hvor «den fremmede» i stor grad ble fratatt sin menneskelighet (Fassin, 2011).

Hannah Arendt forutsatte allerede i 1951 at flyktninger har blitt en stor utfordring i vår tid; en test for nasjonalstatene og ikke minst menneskerettighetene (Fassin, 2011), som nesten alle verdens land skrev under i 1948 – som sier at alle mennesker skal anerkjennes som medlemmer av menneskeheten med et sett universelle rettigheter, uavhengig av kjønn, alder, religion eller nasjonalitet (FN, 2019). Det blir her et gap mellom prinsippet om nasjonalstatens suverenitet og prinsippet om menneskets rettigheter – hvor nasjonalstatene har forpliktet seg til å ivareta sine borgeres menneskerettigheter, og ivareta de som den enkelte stat anerkjenner som flyktning (Tønnesen, 2009). Et sentralt tema er at de som ikke har et velfungerende statsborgerskap og heller ikke innvilget status som flyktning – ikke formelt er sikret retten til å ha rettigheter (Tønnesen, 2009). Mange flyktninger har heller ikke muligheten til å vende hjem av ulike grunner, og siden de ikke har fått sivile rettigheter i vertslandet, blir det vanskeligere å være selvhjulpne og de blir i større grad avhengig av internasjonal bistand (Fassin, 2011)

Jeg skal i denne oppgaven besvare tematikken jeg presenterte innledningsvis, både nasjonalstaten, statsborgerskapet, menneskerettighetene – altså selve ideen om at alle mennesker blir født med samme potensial – og hvor flyktningen plasseres innenfor denne rammen. Dette er tematikker som strekker seg over en rekke fagområder, og åpner for mange spørsmål: Hvordan skal staten forholde seg til de som ikke har formelle rettigheter, men som fremdeles er mennesker? Hvorfor representerer flyktningen et så forstyrrende element i organiseringen av nasjonalstaten? Trenger nasjonalstaten flyktninger for å heve sin suverenitet? Hvordan opprettholder nasjonalstaten et skille

mellom borgere og ikke-borgere gjennom territorielle grenser og konstruksjonen av symbolske grenser? Dette er alle viktige spørsmål jeg kommer til å gå nærmere inn på for å svare på min problemstilling.

1.1.1 Min tilnærming

I denne oppgaven vil jeg se på flyktningproblematikken i lys av globaliseringsperspektiver. Jeg vil blant annet se på hva myndigheter gjør for å kontrollere nasjonalgrensene og hvordan flyktningen utfordrer nasjonalstatens suverenitet i dagens globale situasjon. Jeg har valgt å skrive om denne tematikken da det er noe som opptar meg både politisk og moralsk. Interessen for temaet oppstod for fem år siden, i 2015, da jeg i likhet med resten av verden så bildet av den tre år gamle syriske gutten, Alan Kurdi, som hadde druknet på vei til Tyrkia. Jeg fikk en smakebit av virkeligheten som møter flyktningene som ankommer Europa, da jeg gjennom sosiologistudiet fikk ha praksisplassen min i Serbia. Der jobbet jeg for en NGO som støttet flyktninger som hadde blitt sittende fast i landet etter stengningen av den så kalte «Balkan-ruten» i 2016.

Min konkrete problemstilling blir dermed:

I hvilken grad representerer møtet mellom nasjonalstaten og den fremmede, altså flyktningen, en utfordring for nasjonalstatens suverenitet? Hva gjør myndigheter for å kontrollere grensene, og hvorfor oppleves presset mot «våre» grenser moralsk problematisk?

1.1.2 Sosiologisk relevans

Opgavens tematikk er sosiologisk relevant av flere grunner, først og fremst fordi det åpner for teoretiske refleksjoner om hvordan samfunnet fungerer. Denne oppgaven vil ta for seg viktige sosiologiske begreper og perspektiver for å svare på oppgavens problemstilling. Mer konkret vil jeg bruke Didier Fassin sine begreper om «borders» og «boundaries» for å diskutere skillet mellom territorielle grenser og den sosiale konstruksjonen av grenser – som handler om flytende sosiale klassifikasjoner (mellom klasse, etnisitet og kjønn) og konstruksjonen av moralske ordner. Dagens akutte flyktningkrise tvinger oss til å trekke inn det statlige nivået for å forstå sosial ulikhet i dagens globale virkelighet – mellom de mobile og de immobile klasser. Den mest ekstreme formen for ekskludering må vel være å ikke anerkjenne andre sin menneskelighet, og at statlige praksiser knyttet til opprettelsen av suverenitet faktisk bidrar til denne stigmatiseringen og kriminaliseringen av

flyktninger. Gjennom forvaltning av sin suverenitet kan nasjonalstatene fastsette hva som er legitime og hva som er illegitime grunner for bevegelse, og med det hvem som blir mobile og hvem som blir immobile (Bauman, 1992).

Menneskerettighetserklæringen fra 1948 fastslo at alle mennesker er mennesker med det samme potensial, «så lenge det er stedet man er født på som avgjør i hvilken grad dette potensialet kan realiseres» (Tønnesen, 2009, s. 8). Det som i dag hylles som «globalisering», er det Bauman mener er «innrettet mot turistens drømmer og ønsker, hvor bivirkningen er at mange andre forvandles til vagabonder» (Bauman, 2006, s. 109). Dette åpner for en diskusjon om at statlige praksiser knyttet til opprettelsen av suverenitet bidrar til en kollektiv stempling og kriminalisering av flyktninger (Becker, 1963). Med dette skaper dagens globale orden nye former for marginalitet, outsiders og fremmede, og krever derfor nye teoretiske perspektiver – i kombinasjon med gamle – for å få et mer fullverdig svar på problematikken. Det er nettopp dette jeg skal gjøre i denne oppgaven. Ved hjelp av en teoretisk undersøkelse skal jeg se på gamle globaliseringsteorier, men på nye måter ved hjelp av Fassins sine nytenkende teorier. Med Fassins sine ord: «Hvorfor, i et samfunn som er fiendtlige mot innvandrere og manglende bekymring for uønskede andre, er det fortsatt en følelse av felles menneskelighet som samlet uttrykkes gjennom oppmerksomhet til menneskers behov og lidelse?» (Fassin, 2005, s. 366).

1.1.3 Metodisk tilnærming

Denne oppgaven er skrevet på bakgrunn av en litteraturstudie. Med det er oppgaven verken basert på intervjuer eller feltarbeid – som også kunne gitt verdifulle perspektiver på hva nasjonalstatene gjør for å kontrollere grensene og territoriene sine fra den fremmede, og i hvilken grad flyktningen utfordrer nasjonalstatens suverenitet. Med litteraturstudie som metode bruker jeg allerede eksisterende forskning og litteratur for å belyse min problemstilling (Dalland, 2017). Bruk av litteraturstudie som metode krever et kritisk blikk, da forfattere selv former og tolker resultater ut fra deres egne teorier og tolkninger (Dalland, 2017). Derfor har jeg valgt å benytte meg av en rekke forskjellig litteratur slik at jeg selv kan diskutere og drøfte problemstillingen min. Jeg har tolket dokumentene på bakgrunn av forfatterens referanserammer, meningskonteksten og min forforståelse. Oppgaven er allikevel ikke verdinøytral, da den er preget av mine erfaringer og verdier. Allerede ved valg av tema og litteratur foretok jeg vurderinger basert på min forforståelse (Rognsaa, 2015).

Oppgaven vil hovedsakelig være en argumenterende tekst hvor jeg har valgt å ikke å ha et klart skille mellom teori og drøftingen, men heller ha en løpende teoretisk drøftelse av ulike sider ved problemstillingen gjennom oppgaven. Det er de sosiologiske og antropologiske teoriene til Didier Fassin som skal utføre oppgavens tyngdepunkt – med hjelp fra de sosiologiske teoriene og begrepsapparatene til Zygmunt Bauman og John Torpey, som også vil oppta en betydelig del av oppgaven. På sosiologistudiet har vi gått gjennom mye litteratur om symbolske konstruksjoner av grenser («boundaries») – inkludert Becker om «outsiders», Bourdieu om «symbolske distinksjoner» og Goffman om «stigma». Dette er alle spennende temaer, men jeg er spesielt interessert i å se hvordan slike grenseprosesser er knyttet til opprettholdelsen av territorielle grenser («borders»). Med andre ord hvordan disse symbolske grensene blir brukt til å opprettholde de territorielle – og vice versa. Etter jeg har orientert meg i faglitteraturen på området, er det Fassin som fremstår som en av de mest betydningsfulle teoretikere og sosiologene her; hvor han tok de to begrepene som i utgangspunktet var adskilte, og knyttet dem sammen til to mekanismer som virker sammen. Uten denne sammenknyttingen, mener Fassin det vil være vanskelig å forstå den komplekse sammenhengen mellom den fremmede (flyktningen), og nasjonalstaten (Fassin, 2011). John Torpey sin teori om «monopolisering av mobilitetsmidlene» vil være essensiell for forklaringen av hvordan utviklingen av nasjonalstatene baserte seg på å skille mellom borgere og ikke-borgere gjennom overvåkning og fremveksten av identifikasjonspapirer (Torpey, 2000). Ytterligere vil Bauman sin teori om «turister og vagabonder» gi innsikt i den mobile og den immobiles hverdag og hvordan mobilitetsmidlene har blitt skjevfordelt ved den nye globale ordenen (Bauman, 2006).

2 Teori

2.1 Transformasjon av statlig suverenitet i en ny global verden

Innvandringspolitikk har vært et viktig tema de siste tiårene. Ironisk nok, selv om globalisering har betydd fri flyt av varer, valuta, informasjon og politikk over landegrensene, har også mobiliteten til store deler av verdens befolkning blitt betydelig begrenset (Bauman, 2006). Denne utviklingen, har i følge Fassin og andre, blitt dominert av politisering av fysiske grenser og produksjon av rasemessige grenser, hvor nasjonalstaten har innført overvåkningsapparater over territoriene og grensene sine (Fassin, 2011). Fassin, med hjelp fra Weber og Durkheim sine teorier om staten, skiller mellom begrepene «border» og «boundaries». Han mener at tradisjonelt sett er «border» sett på som territoriale grenser som forsvaret politiske enheter, spesielt staten og dens statsborgere. Mens «boundaries» hovedsakelig er regnet som sosialt konstruerte, etablerte symbolske forskjeller og

grenser mellom klasse, kjønn og etnisitet. Dette skillet er med på å skape identiteter som nasjonale, etniske og kulturelle samfunn (Fassin, 2011). Som nevnt tidligere har disse to begrepene vært adskilt, men for Fassin er dette skillet knyttet til to mekanismer som er flettet sammen og uten deres sammensetning vil det være vanskelig å forstå hvordan innvandring er styrt av nasjonalstatene og hvordan den blir erfart for den fremmede (Fassin, 2011).

Krig, konflikt, forfølgelse og alvorlige brudd på menneskerettighetene er noen av hovedårsakene til at mennesker flykter fra hjemmene sine (FN, 2019). I henhold til Genève-konvensjonen fra 1951 om «Status of Refugees», er en flyktning enhver person som *«har en velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en bestemt sosial gruppe eller politisk mening, er utenfor land av hans nasjonalitet og ikke i stand til, eller på grunn av en slik frykt, ikke er villig til å benytte seg av beskyttelsen av det landet»* (Fassin, 2016). I media og offentlige diskusjoner har det blitt mer og mer vanlig å bruke begrepene «flyktning» og «migrant» om hverandre, men det er en viktig juridisk forskjell mellom de to. Flyktninger er spesifikt definert og beskyttet i internasjonal lov (Folkeretten), da situasjonene de befinner seg i ofte er så farlig at de må krysse landegrensene for å søke sikkerhet i andre land, og dermed blir internasjonalt anerkjent som «flyktninger» med tilgang på bistand fra stater og andre ikke-statlige organisasjoner. Migranter, på den andre siden, beveger seg over internasjonale grenser på grunn av mange forskjellige årsaker som ofte er komplekse. Noen vanlige grunner til at mennesker velger å migrere kan være for å finne arbeid, få en utdanning, familiegjenforening, eller andre mer alvorlige hendelser som naturkatastrofer, ekstrem sult eller ekstrem fattigdom. De som forlater landene sine på bakgrunn av slike grunner, vil vanligvis ikke bli regnet som flyktninger i henhold til Folkeretten og dermed ikke være sikret retten beskyttelse i andre land (UNHCR, 2018).

2.2 Stat og nasjonalstat

Staten er den høyeste myndighet som bestemmer over et geografisk område eller territorium, og har dermed et grunnleggende forhold til vold. Ifølge Max Weber sin innflytelsesrike definisjon *«er staten den instans som krever monopol over tvangsmidler og bruken av dem innenfor sitt suverene territorium»* (Bauman, 2006, s. 80). Ved at det kun er stater som legitimt kan bruke vold, må alle andre voldsutøvere bli lisensiert av staten. I det moderne samfunn er det institusjoner som militæret, politi, skattevesen, domstoler og et sosialt velferdssystem som er lisensiert bruken av vold. Alle andre er dermed fratatt friheten til å utøve voldshandlinger mot andre mennesker (Turner, 2007). Et sentralt trekk ved staten er at den også har suverenitet. Det vil si at den har evnen til å sette i verk

handlinger og politikk innenfor et territorium uavhengig av eksterne eller rivaliserende interne aktører (Fassin, 2011).

En stat er et område som utgjør en selvstendig politisk enhet. Den utgjør med andre ord de institusjonene som sikrer at et område blir politisk administrert. Historisk sett har en tanke om at en nasjon burde få styre seg selv og danne en egen stat (nasjonalstat) vært sentralt, og med en framvekst etter den franske revolusjonen, da folket avsatte og henrettet kongehuset, spredte ideen seg til andre land, inkludert Norge. En nasjonalstat er et land som inneholder én dominerende nasjon som staten hevder å representere (Smith, Baylis & Owens, 2017). Selv om flertallet av europeiske nasjonalstater fra begynnelsen hadde flerkulturell karakter, ble det antatt at borgerne i en stat ideelt sett skulle utgjøre kun én nasjon (Lodewyckx, Timmerman, Wets, 2010). Nasjonalstaten kan ifølge Lodewyckx og flere, tolkes som et vellykket kompromiss mellom ulike sosiale grupper og deres interesser, med andre ord en garanti for politisk lojalitet i retur for sosial deltakelse og sikkerhet (Lodewyckx et al., 2010). En nasjonalstat er dermed en statsdannelse hvor befolkningen mer eller mindre utgjør en historisk, språklig og kulturell enhet (Smith et al., 2017).

Nasjonalstaten forstås som et internt flytende, men eksternt avgrenset rom – som et rom med fri sosial og geografisk mobilitet, men hvor den geografiske mobiliteten forstås som skarpt begrenset for noen mennesker. Det er med andre ord fri mobilitet innenfor nasjonalstatens grense, men ikke nødvendigvis mellom nasjonalstater (Brubaker, 2010). På lik linje med Brubaker, mener Turner at med den globale flyten av varer og tjenester over nasjonalstatenes territorielle grenser, har det samtidig oppstått et immobilitetsregime for å kontrollere at «fremmede» og andre uønskede ikke kommer seg inn på nasjonalstatens territorium uten gitt adgang fra den gjeldende nasjonalstaten (Turner, 2007). Med disse grensene mellom mennesker, som er forankret i den lovlige kategorien om nasjonalitet, viser det seg til at kun kan opprettholdes ved dokumenter som indikerer individets nasjonalitet. Uten denne dokumentasjonen hevder Torpey det ikke er noen annen måte å vite hvilken nasjonalitet individet har tilhørighet til (Torpey, 2000).

2.3 Statsborgerskapet – tilhørighetens politikk

«Med den moderne, liberale nasjonalstaten som utgangspunkt blir det påpekt at et medlemskap, formalisert gjennom statsborgerskapet, i en nasjonalstat skal innebære at man får en annen behandling enn de som ikke er statsborgere. Samtidig er den moderne, liberale nasjonalstaten tuftet på humanitære grunnverdier, formulert og institusjonalisert i

menneskerettighetene, som blant annet anerkjenner at individet har et sett med rettigheter i kraft av å være en del av menneskeheten» (Tønnesen, 2009, s. 30).

Utviklingen av stater har vært avhengig av å effektivt skille mellom innbyggere og mulige «inntrengere», altså den fremmede, og regulere bevegelsene til hvert enkelt menneske (Bauman, 2006). Denne prosessen av monopolisering er knyttet til at statene må utvikle kapasiteten til å «etablere» sine egne statsborgere, slik at disse menneskene vil bli ressurser som staten trenger for å reproducere seg over tid (Torpey, 2000). Relasjonen mellom den suverene nasjonalstaten og borgeren er formalisert i statsborgerskapet (Tønnesen, 2009). Statsborgerskapet er med det en formalisering av samfunnskontrakten mellom stat og borger, som innebærer visse rettigheter og plikter som følger av lovgivningen i det enkelte land (Regjeringen, 2019).

Nettopp fordi nasjonalstater er både medlemsorganisasjoner og territorielle, må de opprettholde grenser mellom statsborgere og ikke-statsborgere ved de fysiske grensene og blant mennesker som oppholder seg innenfor disse grensene (Torpey, 2000). Suverenitetsprinsippet, som i dag er formalisert i internasjonale lover, sikrer nasjonalstatens rett til å bestemme hvem som skal regnes som statsborgere og hvilke kriterier som skal legges til grunn for dette (Tønnesen, 2009). Enhver nasjonalstat i verden i dag identifiserer borgerne basert på et sett med kriterier som hvor en er født, nasjonalitet og om forfedrene tilhørte samme nasjonalstat og registrerer dem med identitetspapirer som pass og andre sertifikater (Isin & Wood, 1999). På bakgrunn av nasjonalstatens suverenitet til å bestemme hvem som får rettigheter som statsborger, er statsborgerskapet i sin natur både inkluderende og ekskluderende (Tønnesen, 2009). Men rettigheter i seg selv er ikke kun knyttet til statsborgerskapet. Ikke-statsborgere kan også få tildelt visse rettigheter i en nasjonalstat. I en rekke land kan mennesker som har bodd innenfor nasjonalstatens territorium lenge nok få enkelte sosiale og økonomiske rettigheter selv om de ikke har fått tildelt status som statsborger. Med dette mener *«flere teoretikere at ubalansen i forholdet mellom statsborgerrettigheter og menneskerettigheter er i ferd med å løses ved at menneskerettighetsregimet vinner terreng foran statsborgerskapet» (Tønnesen, 2009 s. 27).*

2.4 Grenser og opprettholdelsen av disse

Nasjonalstatens evne til å skille mellom statsborgere og ikke-statsborgere, har i stor grad vært avhengig av å opprette dokumenter og spore bevegelser av mennesker. Dette er for å identifisere hvem som er «ønskede» og hvem som er «uønskede» på nasjonalstatens territorie, og hvor denne identifisering gjør det lettere å skille mellom menneskene (Brubaker, 2010). Men de har også vært

avhengig av å skille mellom fysiske territorielle grenser – noe som vi i dagens samfunn ser med den økende bruken av murer og gjerder langs landegrensene, og store leirer – hvor også leirene ofte blir plassert i nærheten av en landegrense, slik at det å sende den fremmede ut av landet igjen, er en overkommelig oppgave for nasjonalstatene (Tønnesen, 2009). Dette er viktige utviklinger som dreier seg om sikring av moderne samfunn, som i høy grad skaper former for immobilitet (Turner, 2007).

Det blir gradvis gjort slutt på innreisevisum over hele verden, men det samme gjelder ikke passkontrollen. Sosiologen og samfunnskritikeren Zygmunt Bauman mente at passet er viktigere nå enn noensinne. For å kunne rydde opp i uordenen som avskaffelsen av visum har skapt, nettopp for å skille mellom hvem visumtvangen ble opphevet for, og de som ikke var ment å reise i utgangspunktet (Bauman, 2006). Tilsvarende hevder sosiologen John Torpey i boken *The Invention of the Passport: Surveillance, Citizenship, and the State (2000)*, at passet ble «oppfunnet» som en metode for overvåking og regulering av den fremmede (Torpey, 2000). Men som jeg har nevnt tidligere, er det ikke bare pass og identifikasjonspapirer som er med på å overvåke og regulere den fremmede. I 2012 bygde Hellas et fysisk gjerde langs grensen de deler med Tyrkia (Bendixsen, 2016), og våren 2015 begynte Ungarn å klage over et større antall flyktninger som ankom landet daglig fra nabolandet Serbia. Bare i løpet av noen få måneder hadde landet satt opp et piggtrådgjerde langs hele grensen i et forsøk på å holde flyktningene ute av landet. Oppsetningen av gjerdet førte til en omvei for flyktningene hvor de gikk fra Serbia til Kroatia for å så komme videre til den ungarske grensen. Som et svar på dette begynte Ungarn raskt å sette opp et gjerde langs hele den kroatiske grensen også (Senada, 2017). Dette er bare noen få eksempler på tiltak som ble iverksatt i Europa for å hindre flyktninger og migranter å nå Vest-Europa. Da avtalen mellom EU og Tyrkia ble ferdigstilt i 2016 utgjorde dette den offisielle slutten på Balkan-ruten (Latifi, 2017). Flyktninger fortsatte å ankomme Europa, men i et betydelig lavere antall (Fassin, 2016).

Så langt har jeg påpekt at nasjonalstatene har en suveren myndighet til å bestemme hvem som skal oppholde seg innenfor nasjonalstatens territorium og hvem som skal få lov til å krysse grensene. På bakgrunn av dette mener John Torpey at nasjonalstatene i dag ikke bare har monopol på de legitime voldsmidlene, som Weber mener, men at de også har *monopol på legitime mobilitetsmidler* (Torpey, 2000). Med dette mente han at stater sin innsats for å monopolisere de legitime mobilitetsmidlene har involvert en rekke forsterkende aspekter. Disse aspektene er som nevnt tidligere den gradvise definisjonen av nasjonalstater, som består av medlemmer forstått som statsborgere, og med en utforming av lover som bestemmer hvem som kan bevege seg innenfor eller krysse nasjonalstatens grenser, samt bestemme når og hvordan de kan gjøre dette (Torpey, 2000). Det vil si at gjennom sin suverenitet kan nasjonalstatene bestemme hva som er legitime og hva som er illegitime grunner for

mobilitet for ulike menneskegrupper ved hjelp av identifiseringsmetoder og kontroller av disse (Torpey, 2000).

3 Flyktning i en global verden

I nåtidens sosiologi har det vært stor interesse for ideen om mobilitet, økning av et fleksibelt statsborgerskap, svekkelsen av nasjonalstaten og fleksible politiske grenser (Turner, 2007). Denne sosiale utviklingen er et resultat av globaliseringsprosessene. Innvandring de siste tiårene har vist to motstridende sider av globaliseringen (Fassin, 2011), hvor det har blitt argumentert for at globaliseringsprosessene har muliggjort mobilitet på en helt annen måte enn tidligere – med penger, varer og teknologi som i stor grad «flyter» over nasjonalstatenes grenser, men også har gjort store grupper mennesker blitt immobile (Tønnesen, 2009). Rundt begynnelsen av 1990-tallet begynte feiringen av en ny og «grenseløs verden» hvor globaliseringsprosessene tilsynelatende hadde lettet på viktigheten av landegrensene. Synnøve Bendixsen, som jeg har referert til tidligere, påpeker at rundt et tiår senere begynte samfunnskritikere å stille spørsmål om disse grensene virkelig hadde blitt svekket, eller om de bare hadde forskjøvet seg (Bendixsen, 2016). Fra et Europeisk ståsted vil jeg her argumentere for at nasjonalstatens grense har forskjøvet seg istedenfor å ha blitt svekket. Hvor den Europeiske Unionen sitt grense- og kystvaktbyrå – Frontex – jobber for en sterkere yttergrense av unionen mens det på innsiden er fri flyt av varer og mennesker fra de forskjellige medlemslandene (Bendixsen, 2016).

3.1 Zygmunt Bauman: flyktninger i den flytende moderniteten

«Turistene beveger seg fordi de finner den verden som er innen deres (globale) rekkevidde uimotståelig attraktiv; vagabondene beveger seg fordi de finner den verden som er innen deres (lokale) rekkevidde utholdelig ugjestfri. Turistene reiser fordi de har lyst, vagabondene fordi de ikke har noe annet utholdelig valg» (Bauman, 2006, s. 109).

Bauman mener vår verden i dag best kan bli beskrevet med begrepet flytende modernitet; hvor det er stedløshet, mobilitet, fleksibilitet, vektløshet og midlertidighet som står i fokus (Tønnesen, 2009). Mobilitet er altså blitt et sentralt trekk ved den nye globale moderniteten. Mens noen velger å reise, tvinges andre til å være stedfaste, mens andre igjen tvinges til å reise. Bauman mente at «den enes mobilitet er den andres immobilitet» (Bauman, 2006). Som jeg nevnte i innledningen har vi hatt mye litteratur om «boundaries» på sosiologistudiet, inkludert teorier om sosiale klassifikasjoner og marginalisering. Jeg mener det er interessant å gå tilbake og se hvordan disse innsiktene kan brukes i

forhold til min problemstilling. Selv om det er eldre teorier er mange fortsatt gjeldene i dag. Blant annet siden Georg Simmel først skrev om «den fremmede», har den hatt en vesentlig rolle innenfor sosiologien. Simmel mente at den fremmede som sosial type har vært preget av motstridende følelser i samfunnet: *“the stranger is the potential wanderer, who although an insider interacts as though he is an outsider”* (Tønnesen, 2009). Det er dog ikke snakk om den vandrende, som kommer i dag og drar i morgen, men om den som kommer i dag og blir i morgen.

Bauman bruker turister og vagabonder som en metafor for det moderne liv. Han mener det ikke finnes noen «naturlige grenser» lenger. Mennesker er på farten hele tiden, noen flytter, noen reiser, mens andre piler rundt på Internett (Bauman, 2006). I det moderne liv virker det som avstand ikke har en stor innvirkning på folk flest og rommet ikke lenger er noen hindring da man kan bruke sekunder på å reise det (Bauman, 1992). Det er på den andre siden et viktig skille mellom de som får reise og de som ikke får reise. Migrasjonsprosesser og statens håndtering av migrasjon, kan være sentrale faktorer for at noen mennesker er mer mobile enn andre (Tønnesen, 2009). Vagabonder er reisende som er nektet status som turister, med Bauman sine ord *«vi er alle dømt til å leve et liv med valg, men ikke alle har muligheten til å bli velgere»* (Bauman, 2006, s. 103). Det betyr ikke at det er umulig å reise, men at mobilitetsmidlene er skjevfordelte (Turner, 2007).

3.2 Everett Stonequist: Det marginale mennesket

Sosiologen Everett Stonequist videreførte teoriene til Robert E. Park om «det marginale mennesket». Stonequist definerte det marginale mennesket som et menneske som beveger seg fra en kultur til en annen, og ikke tilstrekkelig klarer å tilpasse seg den nye kulturen. Med andre ord er det marginale mennesket en som befinner seg et sted mellom to grupper, men ikke tilhører noen av dem. (Stonequist, 1937). Ideen startet med når alle mennesker blir født, vil kultur påvirke individet før det i det hele tatt kan tenke, hvor personligheten til individet dermed blir et produkt av kulturen de vokser opp i. Dette kaller Stonequist for menneskets personlighetstype (Stonequist, 1937). Innledningsvis påpekte jeg hvordan Fassin mente en oppblomstring av rase ble til ved at kulturelle og religiøse forskjeller blant mennesker ble fremhevet. Med Stonequist sin teori om hvordan mennesket får en personlighetstype hvor folks erfaringer, holdninger og fordommer blir formet, kan en si at alle mennesker, til en viss grad, er lært opp til å være rasister, enten ved å se ned på disse hordene av båtflyktninger eller ignorere mediebilder av usanitære og overfylte flyktningleirer rundt om i verden. Hvis ikke, ifølge Fassin, hadde vi ikke funnet oss så lett i disse praksisene (Fassin, 2011).

Migrasjon er ikke et nytt fenomen i den moderne globale verden, hvor nesten alle verdens land er en smeltedigel av mennesker fra forskjellige kulturer, religioner og nasjonaliteter. Noe som gjør at det å være en marginal person ikke er uvanlig den dag i dag hvor flere står mellom en eller flere kulturer (Stonequist, 1937). I tillegg til at verden i dag er preget av økonomisk konkurranse og en stadig skiftning mellom sosiale relasjoner, plasserer dette individet i en situasjon hvor usikkerhet og endring er nøkkelord. I denne sammenheng for flyktningen som beveger seg ut fra egne nasjonale grenser for å søke beskyttelse i andre land, kan lett bli typiske marginale personligheter (Stonequist, 1937). Ut fra Fassin sin teori om «borders» og «boundaries», kan det diskuteres her at flyktningen blir et marginalt menneske da de kommer fra en kultur i hjemlandet til en annen kultur i vertslandet, og at dette gjør det vanskeligere for flyktningen å tilpasse seg de nye sosiale rammene (Fassin, 2011).

3.3 Howard Becker: Outsiders

I den Amerikanske sosiologen Howard Becker sin bok *Outsiders: Studies in the sociology of deviance* (1963), skriver han at alle avvik er mer eller mindre skapt av samfunnet. Han mener det er samfunnet som skaper outsiders (de avvikende) gjennom en kollektiv stemping. Alle menneskegrupper lager sosiale regler, som gjør at et samfunn er styrt av normer og regler og en felles idé om hva som er rett og galt (Becker, 1963). Becker mener en avvikende person er en som skiller seg ut fra gjennomsnittet av resten av befolkningen. I forhold til min problemstilling kan flyktninger forstås som «avvikere» i det de ankommer vertslandet, da de ofte kommer fra en annen kulturell bakgrunn og innehar en annen kulturell forståelse (Becker, 1963). Men, det er viktig å presisere at Becker ikke mener det direkte er den sosiale bakgrunnen som bestemmer om en person blir sett på som et avvik, men den kollektive stempingen som bestemmer at personen er avvikende da personen skiller seg ut fra flertallet (Becker, 1963). Hvordan foregår dette i dag?

Ved oppbyggingen av nasjonalstaten – hvor det i hovedsak er én homogen gruppe som blir representert – skapes det moralske grenser og fellesskap, nettopp mellom det Fassin mener er de faste territorielle grensene og de sosialt konstruerte grensene (Fassin, 2011). Hvor flyktningen er innenfor vår felles menneskelighet, der alle er mennesker og har ifølge verdenserklæringen fra 1948 de samme rettighetene uavhengig av hvor en blir født, og hvilken nasjonalitet en har. Men på den andre siden, er flyktningen også utenfor det nasjonale/europeiske fellesskapet man for eksempel finner i den Europeiske Unionen og Vest-Europa. Man kan dermed si, på bakgrunn av Becker sin teori om avvikende, at stater selv lager ulovlige migranter ved å selv danne og håndheve lover som skiller mellom lovlig og ulovlig opphold (Becker, 1963). Jeg vil nå se nærmere på hvordan denne typen

sosiale klassifikasjonsprosesser virker i dagens globale situasjon ved å bruke Fassin sine begreper om symbolske og territorielle grenser.

3.4 Didier Fassin: *Borders and Boundaries*

Den franske sosiologen og antropologen Didier Fassin og John Torpey, hevder den fornyende rollen til nasjonalstaten har ført til innføringen av overvåkningsapparater over grensene og territoriene, samt regimer for unntak av integrering og deportasjon av fremmede (Fassin, 2011). I tillegg til en dramatisk nedgang i retten til å søke om asyl (Fassin, 2016). Retten om å søke asyl blir heller erstattet med ulike former for «humanitære løsninger», som for eksempel flyktningleiren – et sted de kan være trygge og oppholde seg i en viss periode, til de som regel blir sendt tilbake der de kom fra (Fassin, 2005). Flyktningen er da inne på nasjonalstatens territorium, men ikke innenfor de flytende sosiale grensene til landet. Han mener disse logikkene er nedfelt i det daglige arbeidet mellom byråkratier og innvandrernes erfaring (Fassin 2011). For Fassin er det viktig å forstå sammenkoblingen mellom tendenser fra samfunnsstrukturen, med andre ord fra et ovenfra og ned-perspektiv (makro), hvor lover, regler og kultur er med på å forme hverdagen til flyktningen, og med det hvordan flyktningen selv opplever strukturene, altså fra et nedenfra og opp-perspektiv (mikro). Dette viser seg gjennom oppbygningen av nasjonalstaten, hvor noen måtte bli ekskludert via kontroll over ytre grenser, gjennom å skille mellom medlemmer, og ikke ønskede personer på territoriet – gjennom statsborgere og de som kunne oppholde seg innenfor grensene men ikke har retten til et statsborgerskap (Torpey, 2000). Som nevnt innledningsvis, har Fassin sammensatt begrepene «borders» og «boundaries» som hovedsakelig har vært to atskilte begreper, til to mekanismer som virker sammen (Fassin, 2011). Denne teorien går ut på at sosialt konstruerte og etablerte skiller mellom mennesker, som klasse, kjønn og etnisitet, er med å opprettholde de territorielle grensene til nasjonalstaten.

I Fassins artikkel *Policing Borders, Producing Boundaries. The Governmentality of Immigration in Dark Times (2011)*, skriver han at staten legitimerer global ulikhet ved å ha ulike regimer for ulike innvandrere. Fassin går så langt som til å betegne dette som «racial criminalization of migrants», hvor det skjer både en inkludering og en ekskludering i forhold til hvem som er innenfor og utenfor nasjonalstatens symbolske og territoriale grenser (Fassin, 2011). Moderne samfunn er spesielt preget av en dyp motsetning mellom det økonomiske behovet for arbeidsmobilitet og statens politiske behov for å hevde suverenitet (Turner, 2007). I likhet med dette mener Fassin at staten ikke er nøytral i valget om hvem som skal få slippe inn nasjonalstatens grenser, men at de velger hvem de skal slippe inn og ikke (Fassin, 2011). Dette ble spesielt tydelig etter den andre verdenskrig helt til

tidlig 1970-tallet, hvor utenlandsk arbeidskraft ble sett på som en avgjørende ressurs for å bygge Vest-Europa opp igjen. Det var bare noen få betingelser immigranten måtte være innforstått med. De måtte først og fremst akseptere å ha en marginal status og være villige til å jobbe under ekstremt lite komfortable forhold. Et hovedargument hos Fassin blir da at åpningen av de nasjonale territorielle grensene ikke betydde en åpning av de symbolske rasemessige og etniske grensene (Fassin, 2011). Med Fassin sine ord «*They cross borders to settle in a new society and discover boundaries through the differential treatment to which they are submitted*». Med andre ord, og med referanse til Howard Becker (1963), kan man hevde at selv om en flyktning har beveget seg over nasjonalstatens territoriale grense, vil de møte på denne flytende symbolske og sosialt konstruerte grensen mellom svarte og hvite, «oss» og «dem», kristne og muslimer (Fassin, 2011).

3.5 Flyktningkrisen i Middelhavet – Suverenitet i endring?

Flyktningkrisen i Middelhavet er en av de største bevegelsene av fordrevne mennesker gjennom europeiske grenser siden andre verdenskrig. «Den syriske flyktningkrisen» i 2015 og 2016 har på mange måter testet koordineringen av nasjonalstatene og internasjonale organisasjoner, samt deres strategier og reaksjoner på så store tilstrømminger av fordrevne mennesker langs Balkan-ruten (Latifi, 2017). Migrasjon over Middelhavet er ikke et nytt fenomen i seg selv, men det siste tiåret har det vært en økning av mennesker som prøver å nå Europa. Særlig er dette knyttet til utviklingen av krigen i Syria, men også på grunn av langvarige konflikter og vanskelige forhold i land som Afghanistan, Somalia og Irak (Latifi, 2017). Middelhavet er EUs yttergrense i sør, og EU-landene har siden tidlig på 1990-tallet samarbeidet for en sterkere grensekontroll ved disse grensene, samt utarbeidet felles regler og lover innenfor asyl- og visumpolitikken (Fassin, 2016).

Den Europeiske Union er en økonomisk og politisk union mellom 27 medlemsnasjoner som til sammen dekker store deler av det europeiske kontinentet. EU ble formelt opprettet i 1992 etter underskrivelsen av Maastricht-avtalen, selv om opprinnelsen av unionen kan spores tilbake til 1951 og etablering av det europeiske samarbeidet innen kull og stål, etterfulgt av Romatraktaten i 1957 (Smith et al., 2017). Med en gruppe av seks land i 1957, vokste «Europa» ved å legge til nye medlemmer de neste tiårene, og siden dette har EU vokst ytterligere og består den dag i dag av 27 medlemsstater (Smith et al., 2017). Det ble også opprettet avtaler som EØS-avtalen og Schengen-avtalen som inkluderer noen flere land enn de som er medlem i EU. Dette er avtaler som utgjør friere markeder og mobilitet innenfor den nå «utvidede» Europeiske Unionen (Fassin, 2005). Schengen-avtalen er blant annet et regelverk som har som formål å erstatte grensepostene og grensekontrollene mellom landene i avtalen og heller innføre eksterne grensekontroller

(Regjeringen, 2018). Fassin beskriver det som: «*those who are identified as belonging within the European space are called community members and those who are identified as outside of it are foreigners*» (Fassin, 2005, s. 380). Den Europeiske Unionen kan med dette bli sett på som en overnasjonal organisasjon, som vil si at de kan sette i verk tiltak og beslutte avgjørelser som er bindende for de enkelte medlemslandene. Et land som blir medlem av en overnasjonal organisasjon, gir dermed fra seg noe av sin nasjonale suverenitet. Torpey kaller den overnasjonale organisasjonen for en «superstat» (Torpey, 2000).

Migrasjon ble skrevet ned i EUs verdipapirer ved bruk av tre temaer om kulturell sikkerhet, indre sikkerhet og velferdsstatens krise. Sammenlagt har disse temaene blitt brukt til å skildre migranter som potensielle bidragsytere eller personer som potensielt vil bidra til organisert kriminalitet og terror. Med andre ord en trussel mot samfunnets kulturelle identitet på bakgrunn av deres forskjellige kulturer, og mellom de som vil bruke fordelene fra velferdssystemet på en god måte, og de som vil utnytte det (Senada, 2017). Dette er hva Becker kalte kriminalisering av avvik hvor flyktningen blir stemplet som annerledes og en potensiell trussel for nasjonalstaten uten en gyldig eller bekreftet grunn (Becker, 1963). Fassin mente denne kriminaliseringen for alvor startet med en stempeling av flyktninger og migranter etter angrepet på tvillingtårnene i USA og andre terrorhandlinger i Europa det kommende tiåret. Disse hendelsene ble brukt til å rettferdiggjøre avvisningen av asylsøkere fra konfliktfylte områder. Videre mente Fassin at dette gikk imot de juridiske prinsippene som sier en person er uskyldig til bevist skyldig, enn hva som har blitt en voksende tendens innenfor flyktningproblematikken i Europa; at flyktningen er skyldig til bevist uskyldig. Denne utviklingen går imot det menneskerettighetserklæringen står for (Fassin, 2016). Det Fassin i særlig grad klarer å tydeliggjøre at det ikke er på grunn av flere «falske flyktninger» at myndighetene har blitt mer selektive når det kommer til å akseptere søknader, men at det heller er fordi myndighetene har blitt mer selektive i hvem de anerkjenner som «ekte flyktninger» (Fassin, 2005).

Ved det som Latifi kalte «den syriske flyktningkrisen» i 2015 og 2016 (Latifi 2017), mente Fassin det klart kom frem at solidaritet blant EU-landene virkelig manglet. Han mente at noe som lett kunne blitt et kollektivt holdbart problem, heller endte opp med økende fremmedfrykt i noen av medlemslandene og en kostbar rauset i noen andre (Fassin, 2017). For eksempel da Tyskland i 2015 tok imot 155 % mer flyktninger enn de vanligvis gjorde, tok Frankrike kun imot 20 % ekstra (Fassin, 2017). Frankrikes statsminister, Manuel Valls, kritiserte og kalte Tysklands forbundskansler Angela Merkel sin innvandringspolitikk for «uholdbar» og sa videre at Europa ikke kunne ta imot alle migrantene og flyktningene fra Midtøsten og Afrika. Ved at Valls var leder for en sosialistisk regjering,

mens Merkel var leder for en sentrum-høyre koalisjon, mente Fassin at dette beviste at kjernen i flyktningkrisen var mer moralsk enn politisk (Fassin, 2017).

Fassin, på lik linje med Agamben, mente at flyktningen ved «vår» grense utfordrer oss fordi den setter spørsmål ved nasjonen som moralsk fellesskap i dagens globale situasjon. For å sitere Agamben; «Når en flyktning utgjør et så forstyrrende element innenfor nasjonalstatens system, er det først og fremst fordi han eller hun ved å bryte opp likhetstegnet mellom menneske og borger, mellom fødsel og nasjonalitet, skaper krise for hele den opprinnelige forestillingen om suvereniteten» (Agamben, 2008, s. 28). Selv om det naturligvis finnes unntak fra dette utsagnet, er den økende tilstrømmingen av flyktninger og migranter i vår tid det som truer nasjonalstaten og dens grunnmur. Med andre ord, suvereniteten og opprettholdelsen av denne (Agamben, 2008). Og med en midlertidig løsning på flyktningsproblematikken med strengere innvandringspolitikken i Europa blir tusenvis av flyktninger plassert i flyktningleirer (Fassin, 2005).

3.6 Flyktningleiren

En flyktningleir blir skapt av mangelen på et bedre alternativ. Den blir brukt som et venterom før de formelle søknadene blir ferdig evaluert, eller i «påvente» av å kunne reise tilbake til hjemlandet igjen (Leger Uten Grenser, 2020). Bauman beskriver leiren som en varig midlertidig tilstand, hvor unntakstilstanden blir normalisert og den er vanskelig å skille fra normaltstanden (Bauman, 1998).

Det finnes ulike former for leirer, både med ulike fysiske utforminger, men også ulike formål. Noen leirer har åpen inngang men en stengt utgang, som konsentrasjonsleiren var et eksempel på. Heldigvis er ikke slike leirer vanlige i dag, da det er opprettet mer «positive» former for leiere; hvor inngangen er åpen, men kontrollerbar. Flyktningleiren er et eksempel på en slik leir da denne type leir er laget for å skjerme de som befinner seg innenfor leiren mot de som befinner seg utenfor (Tønnesen, 2009). Noen leirer blir fraflyttet etter kort tid på grunn av ulevelige forhold, vold eller en videre reise, mens andre forblir stabile i flere tiår og utvikler seg til små byer (Leger Uten Grenser, 2020). Vanligvis vil en flyktning som søker beskyttelse ende opp i leir i nabolandet til det de selv kom fra, men etter flyktningkrisen i Middelhavet i 2015 viste det seg at mange heller ville søke asyl i Europa. «Retten til å søke om asyl er forankret i menneskerettighetserklæringen, retten til å ikke innvilge asyl er en stats suverene rett» (Tønnesen, 2009, s. 38). Med dette mener Fassin at flyktningleiren er et sted hvor både medfølelse og undertrykkelse kommer til syne. Medfølelse i den grad at flyktningen får oppholde seg på territoriet til trusselen i hjemlandet er over, og

undertrykkelse i den grad at flyktningen ikke får bli en del av den sivile befolkningen i vertslandet (Fassin, 2005).

Jeg har så langt vist at den nåværende flyktningsituasjonen i det moderne samfunn er preget av de offisielle rettighetene til flyktningene, den faktiske utestengelsepraksisen, og dets begrunnelse gjennom diskvalifisering av flyktingenes krav og rettigheter. For å forstå denne trenden mener Fassin (2005) det er viktig å se på forholdet mellom den politiske innvandringsøkonomien, som vil si midlene til å begrense tilstrømningen av mennesker som krysser grensene – og den moralske økonomien til asyl, som de tilknyttede verdiene til det internasjonalt anerkjente prinsippet om å gi beskyttelse til flyktninger. Fassin mener at den brutale sannheten her er Europas manglende vilje til å respektere sine internasjonale forpliktelser, hvor de har erstattet juridisk rett med en selektiv humanitarisme (Fassin, 2016). Flyktingene som EU ikke regner som «ekte» flyktninger blir derfor værende i leirer ved EUs yttergrense til det er trygt for dem å returnere hjem (Fassin, 2005).

Konklusjon

I denne oppgaven har jeg diskutert og drøftet rundt min problemstilling, nærmere bestemt, har jeg diskutert i hvilken grad møtet mellom nasjonalstaten og flyktingen utfordrer suvereniteten til nasjonalstaten, og hva myndigheter gjør for å opprettholde denne autonomien ved hjelp av ulike overvåkings- og reguleringsmetoder, og hvordan dette kan oppleves moralsk problematisk for nasjonalstatene. Nettopp for at nasjonalstatene skal kunne opprettholde sin suverenitet, må det settes grenser ved hvem som regnes som statsborgere og med det hvem som blir «fremmede». For å gjøre dette mener Fassin nasjonalstaten bruker sosiale klassifikasjoner og distinksjoner mellom menneskers etnisitet og religion for å skille en menneskegruppe fra en annen. Dette var nettopp det han kalte for «borders» og «boundaries», hvor innvandring på den ene siden ble knyttet til de territorielle grensene og produksjonen av rasemessige grenser, altså til suverenitet og identitet, enten om nasjonalstatene anerkjente sin plikt til å hjelpe flyktingene eller ikke (Fassin, 2011). Dette er blant annet det Becker kalte for kriminalisering avvik, hvor samfunnet kollektivt stempler flyktninger som noe annerledes enn flertallet, og de faller dermed utenfor det symbolske felleskapet (Becker, 1963).

Videre viste jeg til at det som Bauman mener i dag blir hyllet som en «global og grenseløs verden», der den flytende moderniteten har muliggjort en grenseløshet hvor varer, penger og politikk beveger seg fritt over grenser, har mobilitetsmuligheter til flertallet av menneskene på jorden blitt regulert i en større grad enn før – gjennom grensekontroller, visum og innvandringspolitikk (Tønnesen, 2009).

Med dette har det i løpet av de siste århundrene har det vært et skifte i «rekkevidden» for dokumentkontroller med mobilitet fra relativt små samfunn i dynastiske stater, til nasjonalstater, og nå mer nylig til en såkalt «superstat» som vi ser på et nivå med den Europeiske Unionen (Torpey, 2000).

Jeg vil påpeke her at studiene og teoriene jeg har undersøkt i denne oppgaven har blitt utført i den vestlige verden, noe som gjør at det kan stilles spørsmål til om det forekommer lignende politisering av grensene og produksjon av symbolske grenser i andre deler av verden. Men, som det klart har kommet frem i denne oppgaven, mener Fassin denne sammensetningen er viktig for å belyse hvordan denne problematikken oppleves for nasjonalstatene og ikke minst for flyktningen (Fassin, 2011). Avslutningsvis vil jeg konkludere med Fuglerud sine ord: *«På den ene siden trenger flyktningen en suveren stat for å få sine rettigheter som fordrevet – som rettighetsløs kunne man kanskje si – anerkjent og implementert. På den annen side trenger en selvstendig stat flyktningen, den fordrevne, for å bekrefte sin suverene valgfrihet med hensyn til hvem den gir og ikke gir beskyttelse og omsorg»* (Fuglerud, 2006, s. 226). Og som Tønnesen hevder, burde den akutte flyktnings situasjonen vi ser i dagens globale verden motivere til en ny politikk, en politikk der det er retten til liv samt retten til å ha rettigheter som bør være grunnmuren i det moderne samfunn, og ikke territorialitet og nasjonalstatlige kategorier (Tønnesen, 2009).

Litteraturliste

Becker, H. S. (1963). *Outsiders: Studies in the sociology of deviance*. Free Press Glencoe.

Smith, S., Baylis, J., & Owens, P. (2017). *The globalization of world politics: An introduction to international relations* (7th ed.). Oxford: Oxford University Press.

Stonequist, E. V. (1937). *The marginal man: a study in personality and culture conflict*. New York: C. Scribner's sons.

Egen litteratur

Agamben, G. (2008). *Midler uten mål. Notater om politikk*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.

Bauman, Z. (2006). *Globaliseringen og dens menneskelige konsekvenser* (2.utg.) Oslo: Vidarforlaget.

Bauman, Z. (1992). *Intimations of postmodernity*. London: Routledge.

Brubaker, R. (2010). Migration, membership, and the modern nationstate: Internal and external dimensions of the politics of belonging. (State Development and International Migration). *The Journal of Interdisciplinary History*, 41(1), 61-78.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Fassin, D. (2005). Compassion and Repression: The Moral Economy of Immigration Policies in France. *Cultural Anthropology*, 20(3), 362-387. <https://doi.org/10.1525/can.2005.20.3.362>

Fassin, D. (2016, 5. April). From Right to Favor: The refugee question as a moral crisis. *The Nation*. Hentet fra: <https://www.thenation.com/article/archive/from-right-to-favor/>

Fassin, D. (2011). Policing Borders, Producing Boundaries. The Governmentality of Immigration in Dark Times. *Annual Review of Anthropology*, 40, 213-226.

FN. (2019, 21. Juni). Flyktninger. Hentet fra <https://www.fn.no/tema/Flyktninger>

FN. (2019, 17. Juni). FNs verdenserklæring om menneskerettigheter. Hentet fra <https://www.fn.no/Om-FN/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-verdenserklæring-om-menneskerettigheter>

Fuglerud, Ø. (2006). Staten og flyktingene - eller "trademark Norway" og spørsmålet om utsidens innside. *Norsk Antropologisk Tidsskrift*, 17(3-4), 225-316.

Lodewyckx, I., Timmerman, C. & Wets, J. (2010). From nation state to migration state. *Economics & Sociology*, 3(2), 9-22. <https://doi.org/10.14254/2071-789x.2010/2-2/2>

Isin, E., & Wood, P. (1999). *Citizenship and identity*. London: SAGE.

Latifi, V. (2017). The International Humanitarian Response to the Refugee Crisis Along the Balkan Route in the View of Strategies of International Organizations. *SEEU Review*, 12(1), 167-179. <https://doi.org/10.1515/seur-2017-0012>

Leger Uten Grenser (2020, 16. mars). Flyktingleir. Hentet fra <https://legerutengrenser.no/flyktinger/flyktingleirer>

Rognsaa, A. (2015). *Bacheloroppgaven: Skriveråd og regler for utformingen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Senada, Š. (2017). The impact of the refugee crisis in the Balkans: A drift towards security. *Journal of Regional Security*, 12(1), 51-7.

Bendixsen, S. N. K. (2016) The refugee crisis: destabilizing and restabilizing European borders, *History and Anthropology*, 27:5, 536-554. <https://doi.org/10.1080/02757206.2016.1221407>

Torpey, J. (2000). *The invention of the passport: Surveillance, citizenship, and the state*. Cambridge: Cambridge University Press.

Turner, B. (2007). The Enclave Society: Towards a Sociology of Immobility. *European Journal of Social Theory*, 10(2), 287-304. <https://doi.org/10.1177/1368431007077807>

Tønnesen, I. (2009). *Territorialisert Menneskelighet. Sosiologiske Refleksjoner over Asylinstituttet Og Det Nakne Livet*. (Mastergradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.

Regjeringen. (2019, 03. Desember). Statsborgerskap og statsborgerloven. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/innvandring-og-integrering/kd/statsborgerloven/id2343481/>

Regjeringen. (2018, 13. August). Schengen- og justissamarbeid. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/tema-norge-eu/schengen-justis-samarbeid/id684929/>

UNHCR. (2020). Figures at a Glance. Hentet 16. April 2020 fra <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

UNHCR (2018) '*Refugees' and 'Migrants' - Frequently Asked Questions (FAQs)*. Hentet 04. Mai 2020 fra <https://www.refworld.org/docid/56e81c0d4.html>

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgåve i sosiologi

SO590 bacheloroppgåve

Predefinert informasjon

Startdato:	11-05-2020 09:00	Termin:	2020 VÅR
Sluttdato:	25-05-2020 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgåve i sosiologi	Studiepoeng:	15
SIS-kode:	203 SO590 2 O 2020 VÅR		
Intern sensor:	Roger Iuan Hestholm		

Deltaker

Naun:	Andrea Vågen
Kandidatnr.:	321
HVL-id:	574274@hvl.no

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	7939	
Egenerklæring *:	Ja	Inneholder besvarelsen konfidensielt materiale?: Nei
Jeg bekrefter at jeg har registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:	Ja	

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei